

Preek Matteus 5: 1-16

Broeders, zusters, gemeente,

De verzen die wij lazen vormen het begin van de Bergrede. De Bergrede is een belangrijke toespraak van Jezus die de hoofdstukken 5 t/m 7 beslaan van het Matteüs Evangelie. Het 5^e hoofdstuk begint met: *Hij opende Zijn mond en onderwees hen.....* daarna volgt er een lange toespraak die helemaal doorloopt tot hoofdstuk 7:28, waar staat: *toen Jezus deze woorden had geëindigd, gebeurde het dat de menigte versteld stond van Zijn onderricht.* Het gedeelte dat we zojuist lazen vormen dus het begin van die toespraak. Het is een bekend gedeelte, dat ook wel 'de zaligsprekingen' wordt genoemd. Vandaag en volgende week wil ik graag bij deze zaligsprekingen stilstaan.

Jezus verklaart in de tekst die we lazen mensen zalig, of zoals de NBV vertaling zegt 'gelukkig'.

Zalig de armen van geest, zalig zij die treuren, zalig de zachtmoedigen. Bij deze drie zaligsprekingen wil ik vandaag stilstaan.

Zalig ben je, gelukkig ben je.....

Als ik jou nu vraag wat geluk is, komen dan dezelfde dingen naar boven die Jezus hier in de Bergrede noemt. Neig je dan niet naar andere dingen: gezondheid, een goed inkomen, promotie, een mooie baan, goede relaties, mooie vooruitzichten? Iedereen zal zo wel z'n eigen ideeën over geluk en succes hebben en dat zal onder christenen niet veel anders zijn dan onder niet-christenen.

Is het dan verkeerd om graag gelukkig te willen zijn? Ik denk het niet. Het zit in ons mensen om aan je levensgeluk te werken en dat is niet verkeerd. Maar tegelijkertijd, als geluk het doel wordt van je leven, zullen maar heel weinig mensen slagen in het verwezenlijken van hun doel en daardoor zullen zij een gefrustreerd leven leiden.

Neem nu Jozef, de zoon van Jakob. We lezen van hem in Genesis 39 dat het Jozef goed ging. De NBG vertaling zegt dat hij een voorspoedig man was. Maar wat was dan zijn voorspoed? Hij was een slaaf, door z'n eigen halfbroers verkocht. Die broers hadden de pest aan hem. Jozefs moeder was al jong overleden. En nu zat hij in Egypte, vreemd land, vreemde taal, vreemde godsdienst. Hoe zo voorspoedig? Blijkbaar is in de bijbel voorspoed niet hetzelfde als succes? Succes draait om jou zelf en wat jezelf bewerkt. Voorspoed of geluk gaat om Gods eer en wat Hij door jou heen wil doen. Succes is afhankelijk van je omstandigheden, voorspoed is daar niet van afhankelijk. Je kunt zelfs onder de meest

erbarmelijke omstandigheden zegen verspreiden. Jozef was tot zegen terwijl hij slaaf was en zelfs later toen hij in de gevangenis zat. Niet succesvol, maar wel zegenrijk! Mensen die succes of welvaart tot levensdoel verheffen behoren in de Bijbel juist tot de risicogroep. Denk maar aan de rijke jongeling, die zo vast zat aan z'n geld dat het in de weg zat om Jezus met lege handen te volgen.

Als succes je levensdoel is dan ben je puur op jezelf gericht. Als Gods eer je doel is dan ben je op Hem gericht. En neem van mij aan, als God je hoogste doel is dan krijg je als bijproduct heel veel te genieten.

Als we dat verschil tussen succes en zegen nu even in gedachten houden dan kunnen we nu naar de zogenaamde zaligsprekingen gaan kijken.

Als we dan naar de 1^e zaligspreking kijken in vs. 3 en de laatste in vs. 10 – ik laat het 11^e vs. even achterwege omdat dit vs. het 10^e nader uitlegt - dan is in vs. 3 en in vs. 10 de belofte dezelfde. *Zalig de armen van geest, want van hen is het Koninkrijk der hemelen* en in vs. 10: *Zalig zijn zij die vervolgd worden om de gerechtigheid, want van hen is het Koninkrijk der hemelen.*

In feite zijn de andere beloften die tussen dit 3^e en 10^e vers staan uitwerkingen van dat horen bij dat Koninkrijk der hemelen. De aarde beërven, verzadigd worden, barmhartigheid geschieden, God zien, kinderen Gods genoemd worden, geven aan hoe het toegaat in dat Koninkrijk. Het Koninkrijk dat er nu al is en eens ten volle zal doorbreken. Welke mensen horen bij dat Koninkrijk? De mensen die hier 'zalig' verklaard worden.

Wat we wel moeten realiseren dat het hier om het hele pakket gaat. Net als bij de vrucht van de Geest (Galaten 5:22) liefde, blijdschap, etc. verschillende schijfjes zijn van dezelfde vrucht, zo horen ook de omschrijvingen in de zaligsprekingen bij elkaar en zijn typering van die ene mens die hoort bij het Koninkrijk. Het gaat niet om verschillende mensen, ieder met z'n eigen eigenschappen, maar om jou en mij. En Jezus verwacht dat er groei inzit bij jou en mij op alle facetten die genoemd worden in de zaligsprekingen.

Laten we eens een beginnetje maken en naar de inhoud van de zaligsprekingen kijken.

Vs. 3 Zalig de armen van geest.

Heel vaak is dit vers toegepast op mensen met een verstandelijke beperking. Hoewel ik van harte geloof dat mensen met een verstandelijke beperking een bijzondere plaats in Gods Vaderhart innemen, geloof ik niet dat het hier persé over hen gaat. Anders zou deze zaligspreking onszelf, voor zover we niet beperkt zijn, niets te zeggen hebben. Zalig de

armen van geest heeft mijns inziens veel meer te maken met wat ik geestelijke armoede zou willen noemen.

Geestelijke armoede, is dat je jezelf realiseert dat je in alle dingen van God afhankelijk bent. Dat je uit jezelf met lege handen staat als het om je redding gaat. Het tegenovergestelde van 'arm van geest' zijn is 'je eigen weg' gaan. Niet afhankelijk willen zijn. Dat is de vloek van de zondeval. Als God willen zijn. Zelf de touwtjes in handen willen hebben.

Jezus zelf was op een bepaalde manier ook arm van geest. Hij zei dat Hij niets kon doen van Zichzelf (Joh. 5:30). Toen Jezus vanuit de hemel naar de aarde kwam en gelijk werd aan ons mensen, ging Hij daarin dus zo ver, dat Hij ook daarin mens werd dat Hij in volledige afhankelijk van Zijn Vader leefde en in alles afhankelijk was van de leiding van de Heilige Geest. Daarom moest Jezus ook bidden en daarom was voor Hem overwinning op verleidingen geen vanzelfsprekendheid. Het waren voor Hem ook echte verleidingen. Hij had kunnen zondigen. Jezus ging ons voor in het arm van geest zijn. Dit arm van geest zijn zou je de poort naar het Koninkrijk kunnen noemen. Wie arm van geest is weet dat hij met lege handen staat. Wie arm van geest is heeft besef van genade door Jezus' offer en heeft weet van afhankelijkheid van de leiding van de Heilige Geest en kent een diep verlangen om te leven naar Gods bedoelingen.

Wie arm van geest is beseft het: ik kan niet anders dan met m'n lege handen naar God toe gaan, in gebed, in afhankelijkheid. Deze houding van afhankelijkheid is een absolute voorwaarde om het Koninkrijk te kunnen beërven. Voor doe-het-zelvers is in Gods Koninkrijk geen plaats.

Dan nu de tweede zaligspreking:

Vs. 4 - Zalig die treuren

Ik heb wel eens gehoord over iemand die een groot verdriet te verwerken kreeg. Er was een geliefde gestorven. Vanuit de gemeente ontving deze persoon een kaartje met deze tekst erop: *zalig die treuren want zij zullen vertroost worden*. Dat kaartje viel niet bepaald goed bij de ontvanger. Iemand die rouwt wil niet zalig of gelukkig verklaard worden omdat hij of zij verdriet heeft. Daar kun je niks mee op zo'n moment.

Wat wil Jezus zeggen?

Op het eerste gezicht zou je kunnen denken dat Jezus ongelukkige, treurende mensen gelukkig prijst. Maar het ligt net wat anders. Wat bedoelt Hij?

Voor een antwoord op deze vraag is het nodig dat we deze zaligspreking lezen in nauw verband met de vorige zaligspreking. Daarin sprak Jezus over het Koninkrijk der hemelen. Met de komst van Jezus is het Koninkrijk inderdaad gekomen, maar nog niet in zijn volle glans en heerlijkheid doorgebroken. Het is er, maar nog niet ten volle. Er is nog zoveel tegenstand tegen dat Koninkrijk, tegenstand tegen de Koning van dat Koninkrijk. Dat is iets dat we vandaag de dag herkennen.

In deze zaligspreking worden mensen gelukkig genoemd die vanuit hun geloof in Jezus er om treuren dat dit Koninkrijk nog niet is doorgebroken in alle heerlijkheid, dat Jezus nog niet zichtbaar voor alles en iedereen, op de troon zit als Koning. Er is nog tegenstand. Zoveel vijanden moeten overwonnen worden: ziekte, dood, honger, zinloosheid, angst en zo vele andere machten, die Gods schone schepping verderven.

Het is voor een gelovige een trieste zaak dat er nog machten werkzaam zijn die Jezus nog niet onder Zijn voeten heeft gelegd. De dood is er nog, de duivel gaat nog rond, het lijden op aarde is niet voorbij, de zonde in mensenharten maakt dat er geen einde lijkt te komen aan uitbuiting van de zwakken, verdrukking van minderheden, geweld tegen andersdenkenden. En acht, je valt jezelf ook nog zo vaak tegen. Het is om treurig van te worden....

Ken je daar wat van?

Hier gaat het dus om verdriet omdat het Koninkrijk nog steeds niet doorbreekt. Een verlangen dat Gods wil gedaan wordt, op de aarde net als in de hemel al gebeurt.

Bijbeluitleggers uit wat we met een naar woord de 'zwaardere hoek' noemen, benadrukken bij dit vers nogal eens het treuren over de eigen persoonlijke zondigheid. En ik wil ook niet ontkennen dat dit helemaal niet meespeelt. Maar daar ligt niet de nadruk op. Het gevaar is dat je weer wordt teruggeworpen op je eigen zondaar zijn. Alsof Jezus hier wil dat we ach en wee gaan klagen om dat wij zelf zo zondig zijn. Maar daar geeft naar mijn idee de tekst geen aanleiding voor. Het is breder, het is groter. Het gaat over verdriet hebben over alles dat het Koninkrijk tegenwerkt. En daar maakt onze persoonlijke zonde natuurlijk deel van uit. Maar straks, aan het eind van de zaligsprekingen zal Jezus de mensen die bij Zijn Koninkrijk horen omschrijven als zout en licht. Smaakmakers en lichtverspreiders in een wereld waar het smakeloos en donker is geworden. Iemand die treurt om zijn zondig zijn is geen zout of licht, maar iemand die de kenmerken van de zaligsprekingen gaat vertonen wel.

Nogmaals, de Here Jezus heeft het in de Bergrede niet over treuren van verdriet in z'n algemeenheid. Al mag iedere gelovige er op rekenen dat God je wil troosten als je verdriet

hebt. Hij heeft het ook niet alleen maar over treuren over je eigen zondige staat. Het gaat om treuren omdat de Koning er nog niet is. Het is treuren omdat je intens verlangt naar het moment dat Hij verschijnt en een eind gaat maken aan alles dat het doorbreken van het Koninkrijk tegenwerkt. Zalig zijn die gelovigen die treuren, want zij zullen vertroost worden. Dat betekent: houd moed, want het Koninkrijk komt.

En dan nu voor vandaag de laatste zaligspreking:

Vs. 5 – Zalig de zachtmoedigen

De zachtmoedigen beërven de aarde. Dat staat natuurlijk haaks op wat wij in de wereld om ons heen zien. Wij zijn veel vertrouwder met die andere uitspraak: de brutalen hebben de halve wereld.

Als de Here Jezus dit woord zachtmoedig opneemt in zijn zaligsprekingen dan herkennen zijn Joodse luisteraars daar onmiddellijk Psalm 37 in. In die Psalm leert David: mensen wees niet jaloers op het succes van de goddelozen en maak je niet kwaad over de bedrivers van ongerechtigheid. Want nog even en de goddelozen zijn er niet meer. En dan komt het, *maar de ootmoedigen beërven het land (Ps. 37:11)*. Ootmoedig, zachtmoedig, de Griekse vertaling van het Oude Testament gebruikt voor de vertaling van beide woorden hetzelfde woord. Deze Psalm 37 laat precies zien wat de Here Jezus bedoelt met zachtmoedigheid. Sta af van boosheid, laat de grimmigheid varen, wees niet jaloers, dat sticht louter kwaad. In die sfeer zit je met zachtmoedigheid. Het is de houding van kiezen voor vriendelijkheid zonder agressie en kiezen voor mildheid zonder toorn. Zachtmoedigheid maakt dat je ervoor gekozen hebt om open in de wereld te staan, onbevangen in de omgang met elkaar.

Het gaat hier niet over een karaktertrek. Zo iets van, je hebt mensen die een wat stugger karakter hebben en je hebt mensen die een beetje softer zijn. Dat zijn dan de zogenaamde zachtmoedigen. Nee, zachtmoedigheid is een vrucht die God laat groeien in je leven omdat je in verbinding met Hem staat. Geen wonder dat zachtmoedigheid genoemd wordt in het rijtje van Galaten 5:22, we noemden het net al even, dat bekende vers over de vrucht van de Geest. Zachtmoedigheid is een vrucht, die groeit vanwege je omgang met de Here Jezus. Wie wandelt met Jezus zal gaan ervaren dat de Heilige Geest het karakter van Jezus laat groeien in je leven. Een vrucht die niet het resultaat is van je eigen inspanning, maar een vrucht die groeit bij ieder mens die afgestemd is op de Gever van de vrucht, God zelf!

Nu vinden veel mensen zachtmoedigheid geen aantrekkelijke eigenschap. Het roept altijd

iets op van een watje, een softie. Maar de vraag is of de bijbel dat wel wil zeggen. In de bijbel staan twee prachtige voorbeelden van zachtmoedigheid. In het Oude Testament staat dat Mozes de zachtmoedigste is van alle mensen en in het Nieuwe Testament staat van Jezus dat Hij zachtmoedig is en nederig van hart. Maar als we nu eens naar Mozes en Jezus kijken dan komen toch niet bepaald watjes of softies tegen. Mozes was een sterke leider, die verschrikkelijk boos kon worden, zijn woorden konden striemen en zijn ogen vuurschieten. In zijn boosheid heeft Mozes ooit een Egyptenaar doodgeslagen.

En Jezus optreden was ook niet altijd zachtaardig. Jezus schold de huichelachtige Farizeeërs de huid vol en toen hij op het tempelplein kwam en daar zag dat Gods huis in een beestenmarkt was veranderd werd hij boos. Hij smeed tafels om, joeg beesten naar buiten, de zweep ging er over. Je moet het maar durven.

Maar wat houdt nu die zachtmoedigheid in die Mozes en Jezus kenmerken? Ik zou zachtmoedigheid willen omschrijven als: niet opkomen voor je eigen recht, maar opkomen voor het recht van God, als het moet ten koste van jezelf.

Dat zien we zowel bij Mozes als Jezus terug.

Mozes had op een gegeven moment te maken met het feit dat Mirjam, zijn zus, ook wel wat meer in de pap te brokkelen wilden hebben. Zij wilde ook wat meer leiding geven aan het volk. Op dat moment ging Mozes de strijd niet aan, hij kwam niet voor zichzelf op, maar liet het oordeel aan God. Hij deed z'n mond niet open. En toen zijn zus gestraft werd met melaatsheid bad Mozes voor haar genezing.

Diezelfde houding zien we ook heel sterk bij Jezus terug. Hij werd tijdens zijn verhoor bespot, gespuugd en geslagen, maar Hij deed z'n mond niet open. En toen ze Hem aan het kruis sloegen bad Hij: Vader vergeef het hun, ze weten niet wat ze doen.

Ook Hij ging niet de strijd aan, maar liet het oordeel aan God en kwam niet op voor zichzelf. Maar dat wordt anders als het om de eer van God gaat. Want dat was aan de orde toen Jezus het tempelplein schoonveegde. Gods huis moet een gebedshuis zijn en daar mag het niet zo zijn dat het naar uitwerpselen stinkt en dat het een gemekker en geblaat is van jewelste. Dat vraagt om krachtig ingrijpen. De eer van God is in het geding.

En iets dergelijks zien we ook als Mozes geconfronteerd wordt met een volk dat in extase om het gouden kalf loopt te springen. Woedend smijt Mozes de stenen tafelen aan stukken, want nu gaat het om de eer van God. Zachtmoedigheid is dus niet een week karakter.

Zachtmoedig is de moed hebben niet voor jezelf op te komen maar voor de eer van God.

Dat is de zachtmoedigheid die Jezus ons laat zien. Leer van Mij, ik ben zachtmoedig (Matt.11:29), zei Hij. Wie met deze Heiland leeft hoeft niet langer eigen rechter te spelen.

Hij weet God is rechter, Hij zal recht doen, recht zetten en daarom kiest hij ervoor om het oordeel aan God over te laten. Dan ben je geen zacht eitje, maar dan ben je sterk. Mensen die zich druk maken over eigen rechten vinden nergens en nooit rust. Maar de zachtmoedigen wel, die lopen frank en vrij als erfgenamen rond. Omdat ze weten, dat straks als dat Koninkrijk aanbreekt God recht zal doen en zij de hele aarde zullen beërven.

Ik wil het voor vandaag bij deze drie zaligsprekingen laten. Voor vandaag genoeg stof tot nadenken. Ik wil voorstellen dat we deze drie zaligsprekingen tot een persoonlijk gebedspunt maken.

Heer maak me arm van geest,

Heer maak me een treurende, vanwege alles dat ingaat tegen Uw Koninkrijk,

Heer maak me zachtmoedig zoals U zachtmoedig was.

Bidden jullie mee?

AMEN